

Naturalismus v morální epistemologii

Mgr. Petra Chudárková
Katedra filozofie FF UP v Olomouci
petra.chudarkovao1@upol.cz

Filozofická
fakulta

Univerzita Palackého
v Olomouci

Dvojí pojetí etiky

- **etika je specifickou disciplínou**

- zdrojem poznání jsou na rozdíl od empirických disciplín **morální intuice** (*a priori*)
- **evaluativní disciplína** – nabízí kritéria *správného a nesprávného, dobrého a špatného* apod., která **není možné vyvozovat z faktů**

- **etika není specifickou disciplínou**

- morální epistemologie se zásadním způsobem **neliší od běžné epistemologie**
- v etice bychom měli používat stejné či podobné **metody jako ve vědě**
- etika je primárně praktickou disciplínou – měla by nabízet **řešení**, která se osvědčí v **praxi** a jsou otevřena **revizi**

Osnova

1. Naturalismus
2. Morální epistemologie
3. Naturalismus v morální epistemologii
4. Naturalizovaná etika

1. Naturalismus

METODOLOGICKÝ

- věda je jediným spolehlivým nástrojem pro zkoumání naturálního světa
- možnost revize dosavadních poznatků i samotných metod
- testování hypotéz

ONTOLOGICKÝ

- reálně existuje jen to, co popisuje věda
- proti existenci supranaturálních a jiných „prapodivných“ entit
- představa kauzálně uzavřeného světa, tzn. kauzální vztah může existovat jen mezi fyzikálními objekty v prostoročasu

Robert T. Pennock, „Naturalism, Evidence and Creationism: The Case of Phillip Johnson“, 1996.

2. Morální epistemologie

OTÁZKY

1. Existují **zdůvodněná** morální přesvědčení (intuice)?
2. Existuje morální **poznání**?

MOŽNOSTI

1. intuicionismus
2. koherentismus
3. skepticismus

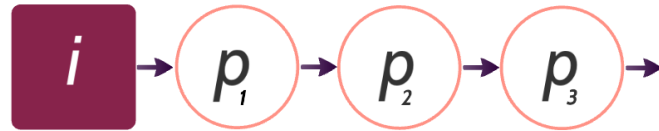
DŮSLEDKY PRO NORMATIVNÍ ETIKU A PRAXI
Které principy lze považovat za zdůvodněné?

2.1 Intuicionismus

KRITÉRIUM ZDŮVODNĚNÍ

- zdůvodnění poskytují přesvědčení (intuice), která jsou zjevná na základě sebe sama (*self-evident*)

TYP ZDŮVODNĚNÍ

- **neinferenční**
- provázáno s **ontologickým předpokladem morálního realismu**
 - intuice zjevné na základě sebe sama odráží objektivně existující **morální fakta** (která jsou odlišná od čehokoliv ve světě – **non-naturalistický** realismus)

KRITIKA

- **kauzální vztah intuic a faktů**
 - Jak lze poznat morální fakta, která jsou non-naturální?
- **původ intuic a jejich introspektivní nepřístupnost**
 - evoluční a sociokulturní **původ intuic**
 - vliv **kognitivních biasů**
 - ***post hoc* racionalizace**
 - vliv **emocí**
 - vliv **situačních faktorů**

**X ONTOLOGICKÝ
NATURALISMUS**

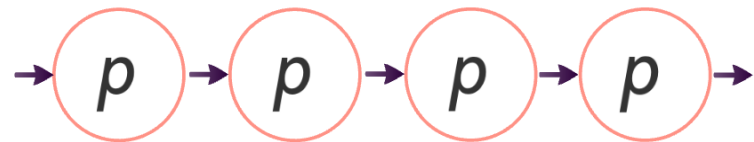
2.2 Koherentismus

KRITÉRIUM ZDŮVODNĚNÍ

- koherence přesvědčení s ostatními přesvědčeními

TYP ZDŮVODNĚNÍ

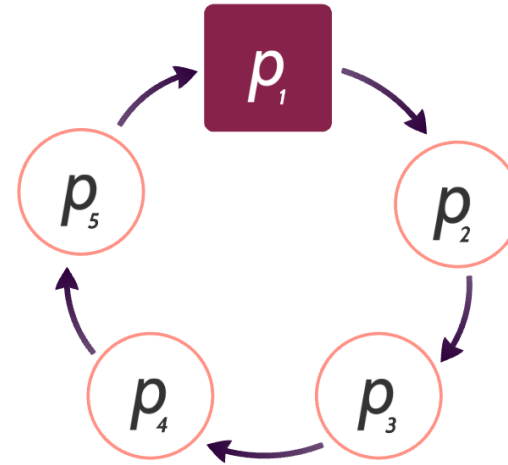
- **inferenční**

- žádná přesvědčení nemají výsadní postavení
- síť přesvědčení je neustále revidována pod tíhou nové evidence

KRITIKA

- **argument z regresu**
 - nekonečný řetězec přesvědčení
- **riziko relativismu**
 - za zdůvodněný může být považován v podstatě jakýkoliv systém, jestliže splňuje podmínku koherence
- ***garbage in – garbage out***
 - v daném systému není možné vyhnout se problematickým přesvědčením – požadavek koherence není dostatečným kritériem

Geoffrey Sayre-McCord, „Coherentism and the Justification of Moral Beliefs“, 2013.

3. Naturalismus v morální epistemologii

- **intuice nejsou spolehlivým zdrojem** morálního poznání
- v etice je třeba brát v úvahu **empirickou evidenci** – nic jiného k dispozici nemáme
- etika by měla používat **metodologii** podobnou té **vědecké**

empirická evidence

- **vědecké poznatky o morálním usuzování a jednání**
 - vedou k opatrnému přístupu k morálním intuicím/přesvědčením
- **vědecké poznatky pomáhající rozřešit některé morální otázky**
 - např. vývoj embryí (otázka potratů), definice smrti (otázka odpojení pacienta od přístrojů)
 - **míra utrpení** – snaha o jeho minimalizaci
- **vědecké poznatky o úspěšnosti určité morální normy v praxi**
 - praktické testování

metodologie

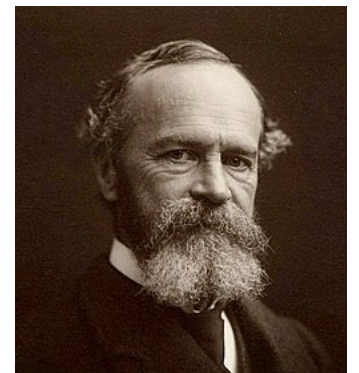
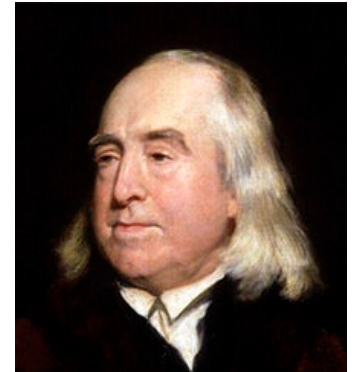
intuice/přesvědčení nestačí – je třeba jejich adekvátního zdůvodnění

- **argumentace**
- **empirická evidence**
- **testování v praxi**
- **revize**

4. Naturalizovaná etika

- „Mýtus **fyzikálních objektů** ukázal svou epistemologickou převahu tím, že dokázal **úspěšněji** než ostatní mýty vštípit plynutí naší zkušenosti zvládnutelnou strukturu.“ (W. V. O. Quine, „Dvě dogmata empirismu“, 2006, s. 104)
- „Příroda člověka postavila pod vládu dvou svrchovaných pánů, **strasti a libosti**. [...] Vládnou nám ve všem našem konání, mluvení i myšlení a veškerá naše možná snaha svrhnout své poddanství je jen prokáže a stvrdí. [...] Systémy, které se [je] snaží zpochybňovat, šíří zvuky namísto smyslu, rozmary namísto rozumu a temnotu namísto světla.“ (Jeremy Bentham, *Úvod k principům morálky a zákonodárství*, 2016, kap. 1, § I.)
- „Celá úloha filosofie spočívá v nalezení toho, jaké konkrétní **důsledky** to bude mít pro mě a pro vás, když ta či ona definice světa bude pravdivá.“ (William James, *Pragmatismus*, s. 39)

4. Naturalizovaná etika

- existence **zdůvodněných přesvědčení; epistemologický a normativní aspekt**

CHARAKTERISTIKA

- **zdravá nedůvěra v intuice**
- **základní utilitaristický princip**
 - primární je *minimalizace* utrpení
- **empirická evidence**
- **osvědčení v praxi**

VÝHODY

- v souladu s empirickými poznatky o morálním usuzování
- funkčnost: testování řešení v praxi
- obchází riziko relativismu
- částečně v souladu s intuicemi
- **morální přesvědčení jsou dočasně justifikována** – jsou neustále otevřena případné **revizi**
- **umožňuje pokrok**